

ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

«___» _____ 2019 թ.

N ___-Ա

ք.Ստեփանակերտ

ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ ՇՐՋԱՆԻ ՃԱՐՏԱՐ ԵՎ ԶԱՐԴԱՆԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳՄԱՆ ԵՎ ԱՐՈՏՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հիմք ընդունելով «Իրավական ակտերի մասին» Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության օրենքի 13-րդ հոդվածը՝ Արցախի Հանրապետության կառավարությունը **ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ է.**

1. Հաստատել Արցախի Հանրապետության Մարտունու շրջանի Ճարտար և Զարդանաշեն համայնքների անասնաբուծության կանոնակարգման և արոտների կառավարման ծրագիրը (այսուհետ՝ Ծրագիր)՝ համաձայն հավելվածի:

2. Սահմանել, որ՝

1) Ծրագրի կատարման հսկողությունը վերապահվում է Արցախի Հանրապետության գյուղատնտեսության նախարարությանը (այսուհետ՝ նախարարություն):

2) Ծրագրի շրջանակներում իրականացվող միջոցառումների պատասխանատուն է հանդիսանում Արցախի Հանրապետության Մարտունու շրջանի վարչակազմը:

3) նախարարությունը տնտեսական տարին ավարտելուց հետո՝ եռամսյա ժամկետում Արցախի Հանրապետության կառավարություն է ներկայացնում հաշվետվություն՝ կատարած աշխատանքների և իրականացրած միջոցառումների մասին:

3. Սույն որոշումն ուժի մեջ է մտնում հաստատման պահից:

«Հաստատում եմ»

**ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽԱԳԱՀ**

Բ.ՍԱՀԱԿՅԱՆ

**ՀԱՄԱՁԱՅՆԵՑՄԱՆ ԹԵՐԹ
ՈՐՈՇՄԱՆ ՆԱԽԱԳԻԾԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆԵՑՎԱԾ Է՝**

Հ/ Հ	ՇԱՀԱԳՐԳԻՌ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆԸ	ՂԵԿԱՎԱՐԻ ԱԶԳԱՆՈՒՆԸ	ՍՏՈՐԱԳՐՈՒ ԹՅՈՒՆԸ	ԹՎԱԳՐՈՒ ՄԸ
1.	ԱՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ	Գ. ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ		
2.	ԱՀ ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ	Ա. ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ		
3.	ԱՀ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԲՆԱԿԱՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ	Ֆ. ԳԱՐՐԻԵԼՅԱՆ		
4.	ԱՀ ԷԿՈՆՈՄԻԿԱՅԻ ԵՎ ԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔՆԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ	Լ. ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ		
5.	ԱՀ ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ	Ա. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ		
6.	ԱՀ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏ- ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ ՂԵԿԱՎԱՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ՏԵՂԱԿԱԼ	Ա. ԼԱԶԱՐՅԱՆ		

Առաջարկությունները և առարկությունները՝ _____
 _____
 _____
 _____
 _____

**Նախագիծը ներկայացնողը՝
ԱՀ գյուղատնտեսության նախարար**

Ժ. Միրզոյան

« _____ » _____ 2019 թ.

Հավելված
Արցախի Հանրապետության կառավարության
2019 թվականի _____-ի
N _____ -Ա որոշման

**ԱՐՅԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ**

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

**ԱՐՅԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ ՇՐՋԱՆԻ ՃԱՐՏԱՐ ԵՎ ԶԱՐԴԱՆԱՇԵՆ
ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ԱՆԱՄՆԱԲՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳՄԱՆ ԵՎ ԱՐՈՏՆԵՐԻ
ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ**

ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏ - 2019 ԹՎԱԿԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

- I. ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ ՇՐՋԱՆԻ ՃԱՐՏԱՐ ԵՎ
ԶԱՐԴԱՆԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ԸՆԴՀԱՆՐԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳՐԵՐԸ
- II. ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿԸ ԵՎ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ
- III. ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ
- IV. ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԻՑ ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Անասնաբուծությունը հանդիսանում է գյուղատնտեսության կարևորագույն և առաջատար ճյուղերից մեկը, որը բնակչությանը պարենային ոլորտում ապահովում է կենդանական ծագման մթերքներով (միս, կաթ, ձու և այլն), իսկ արդյունաբերությանը՝ հումքով (կաշի, բուրդ, փետուր և այլն):

Անասնաբուծությունում կարևոր նշանակություն ունեն անասնապահության կանոնակարգումը, արոտավայրերի ռացիոնալ օգտագործումը, դրանց որակական հատկանիշների, ինչպես նաև դեգրադացիայի կանխարգելման նպատակով ենթակառուցվածքային օբյեկտների (արոտային ենթակառուցվածքների օբյեկտներ) բարելավումը:

Զարգացած անասնաբուծություն ունեցող երկրներում առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում արհեստական (ցանովի) արոտավայրերի հիմնադրմանը, որն իրենից ներկայացնում է բարձրարժեք կերային կուլտուրաներով ցանված տարածքներ, որոնց հիմքում ընկած է գիտականորեն հիմնավորված ագրոտեխնիկական միջոցառումների համակարգ՝ նպատակաուղղված բարձր բերքատու խոտածածկի ստեղծմանը:

Արոտավայրերի արդյունավետ շահագործումը և որակական հատկանիշների պարբերաբար բարելավումը կախված է նրա օգտագործման և բարելավման ճիշտ պլանավորումից, պլանավորված միջոցառումների հետևողական իրականացումից:

Տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից պլանավորվում և սահմանվում են համայնքի վարչական սահմաններում գտնվող գյուղատնտեսական կենդանիների արածեցման համար նախատեսված արոտավայրերի սահմանները, արոտավայրեր տանող ուղիները և արոտավայրերի օգտագործման տարեկան ժամանակացույցը:

Արցախի Հանրապետության Մարտունու շրջանի Ճարտար և Զարդանաշեն համայնքների անասնաբուծության կանոնակարգման և արոտների կառավարման ծրագրում (այսուհետ՝ Ծրագիր) օգտագործվող հիմնական հասկացություններն են՝

1) **արոտային ենթակառուցվածքների օբյեկտներ՝** կառույցներ (այդ թվում՝ կենդանիների սեզոնային պահվածքով պահման համար), կամուրջներ, արոտավայր տանող ճանապարհներ, կենդանիների հանգստյան վայրեր, կենդանիների ջուր խմելու համար նախատեսված հարմարանքներ (նովեր)։

2) **արոտավայր՝** գյուղատնտեսական կենդանիների արածեցման համար նախատեսված գյուղատնտեսական նշանակության հողեր։

3) **արոտավայրերի օգտագործման տարեկան ժամանակացույց՝** համայնքի վարչական սահմաններում և (կամ) տիրապետության տակ գտնվող արոտավայրերի օպտիմալ ծանրաբեռնվածության ապահովման նպատակով գյուղատնտեսական կենդանիների արածեցման համար համայնքի ղեկավարի կողմից սահմանված ժամանակացույց։

4) **արոտավայրերի մակերեսային բարելավում՝** արոտավայրերի մաքրում թփուտներից և ծառաթփային բուսականությունից, բացառությամբ բնապահպանության բնագավառի պետական լիազորված մարմնի կողմից առանձնացված (համարակալված) ծառերի։

5) **ծառերի համարակալում**՝ կենդանիների հանգստի կազմակերպման և այլ նպատակների համար օգտագործվող ծառերի ճշգրտում և պայմանական նշանների ամրացում.

6) **արոսների ջրարբիացում**՝ արոտավայրերում գյուղատնտեսական կենդանիներին խմելու ջրով ապահովելու նպատակով ջրագծերի, նովերի կառուցում, վերանորոգում և ջրման համար նպաստավոր պայմանների ստեղծում.

7) **արոսօգտագործող**՝ համայնքի վարչական սահմաններում գտնվող արոտավայրերը գյուղատնտեսական կենդանիների արածեցումով կերակրման նպատակով օգտագործող ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ կամ անհատ ձեռնարկատեր.

8) **հերթափոխ արածեցում**՝ արոտավայրերի բաժանում արոտակտորների և գյուղատնտեսական կենդանիների արածեցման կազմակերպում ըստ արոտավայրերի օգտագործման տարեկան ժամանակացույցի.

9) **օպտիմալ ծանրաբեռնվածություն**՝ արոտավայրերի՝ առանց բուսական կազմի արտադրողականությանը և էկոլոգիական ամբողջականությանը վնասելու, գյուղատնտեսական կենդանիների արածեցման համար միավոր գլխաքանակով ծանրաբեռնում:

Ծրագրով ներկայացվում են անասնաբուծության կանոնակարգման և արոտների կառավարմանն ուղղված իրականացվելիք միջոցառումները և ակնկալվող արդյունքները:

1. ԱՐՅԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ ՇՐՋԱՆԻ ՃԱՐՏԱՐ ԵՎ ԶԱՐԴԱՆԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ԸՆԴՀԱՆՐԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳՐԵՐԸ

Արցախի Հանրապետության Մարտունու շրջանի Ճարտար քաղաքային համայնքը գտնվում է ծովի մակարդակից 1 300 մետր բարձրության վրա: Համայնքն ունի 97 բնակիչ և 26 տնային տնտեսություն: Տեղակայված է Մարտունի շրջկենտրոնից 44, իսկ մայրաքաղաք Ստեփանակերտից՝ 48 կիլոմետր հեռավորության վրա: Համայնքը ունի 7 106.61 հեկտար տարածք, որից 2 021 հեկտարը արոտավայրեր են:

Բնակչության հիմնական եկամտի աղբյուրն է համարվում անասնաբուծությունը: Խոշոր եղջերավոր կենդանիների թիվը համայնքում կազմում է 67, որից՝ կով 29 գլուխ, մանր եղջերավոր կենդանիներինը՝ 55 գլուխ: Խոշոր և մանր եղջերավոր կենդանիներից, խոզերից և թռչուններից ստացվում է համայնքի բնակչության սպառման ենթակա կաթի, մսի և ձվի պահանջարկը, իսկ որոշ քանակություն էլ մթերվում է վերամշակող ձեռնարկություններին: Համայնքում տարեկան արտադրվում է մոտ 76,6 ցենտներ տավարի, 9,57 ցենտներ ոչխարի միս՝ կենդանի քաշով: Խոշոր եղջերավոր կենդանիների միջին կաթնատվությունը 2018 թվականի տվյալներով կազմել է մեկ գլխի հաշվով շուրջ 2 230 լիտր, ընդհանուրը՝ 646,7 ցենտներ:

Արցախի Հանրապետության Մարտունու շրջանի Զարդանաշեն գյուղական համայնքը գտնվում է ծովի մակարդակից 1300 մետր բարձրության վրա: Համայնքն ունի 97 բնակիչ և 26 տնային տնտեսություն: Տեղակայված է Մարտունի շրջկենտրոնից 44, իսկ մայրաքաղաք Ստեփանակերտից՝ 48 կիլոմետր հեռավորության վրա: Համայնքը ունի 987,84 հեկտար տարածք, որից 228,94 հեկտարը արոտավայրեր են:

Բնակչության հիմնական եկամտի աղբյուրն է համարվում անասնաբուծությունը: Խոշոր եղջերավոր կենդանիների թիվը համայնքում կազմում է 67, որից՝ կով 29 գլուխ, մանր

եղջերավոր կենդանիներին՝ 55 գլուխ: Խոշոր և մանր եղջերավոր կենդանիներից, խոզերից և թռչուններից ստացվում է համայնքի բնակչության սպառման ենթակա կաթի, մսի և ձվի պահանջարկը, իսկ որոշ քանակություն էլ մթերվում է վերամշակող ձեռնարկություններին: Համայնքում տարեկան արտադրվում է մոտ 76.6 ցենտներ տավարի, 9,57 ցենտներ ոչխարի միս՝ կենդանի քաշով: Խոշոր եղջերավոր կենդանիների միջին կաթնատվությունը 2018 թվականի տվյալներով կազմել է մեկ գլխի հաշվով շուրջ 2 330 լիտր, ընդհանուրը՝ 675,7 ցենտներ:

Խոշոր և մանր եղջերավոր կենդանիների պահվածքը կանոնակարգված չէ, որն էլ իր հերթին առաջ է բերում բազմաբնույթ խնդիրներ, ինչպես անասնաբուծությամբ, այնպես էլ բուսաբուծությամբ զբաղվողների համար:

Համայնքների վարչական սահմաններում գտնվող գյուղատնտեսական կենդանիների արածեցման համար նախատեսված արոտավայրերը գերծանրաբեռնված են, չկան հերթափոխ արածեցման գործող մեխանիզմներ, ինչը տարիների ընթացքում պատճառ է հանդիսացել բարձրարժեք ընդեղեն կերաբույսերի տեսակների, ինչպես նաև ստացվող կերի քանակի և որակի նվազեցման համար: Արոտավայրերի գերակշիռ մասը թփակալված է, իսկ որոշ մասերում թունավոր և կերակրման համար ոչ պիտանի բույսերը գերակշռում են բուսածածկում: Արոտավայրերում կենդանիների համար խմելու ջրի բացակայության պատճառով արածեցման ենթակա ողջ գլխաքանակը խմելու ջրից օգտվելու համար պարբերաբար ստիպված է լինում խմել լճակներից, որն իր հերթին առաջացնում է հիվանդություններ և բացասաբար է անդրադառնում գյուղատնտեսական կենդանիների մթերատվության վրա՝ 10-25 տոկոսով նվազեցնելով կենդանիների կաթնատվությունը և 25-30 տոկոսով քաշաճը:

II. ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿԸ ԵՎ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

1. Սույն Ծրագրի նպատակն է բացառել արգելված վայրում գյուղատնտեսական կենդանու հայտնվելու դեպքերը, ստեղծել նախադրյալներ համայնքներում անասնաբուծության կանոնակարգման և արոտների կառավարման համար, ինչի շնորհիվ, առկա ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործմամբ, բարձրացնել արոտների արդյունավետությունն ու կերային արժեքը, վերականգնել բուսածածկը, կանխել հողերի հետագա դեգրադացման վտանգը, ստեղծել նախադրյալներ խոշոր և մանր եղջերավոր կենդանիների գլխաքանակի, անասնապահական մթերքների արտադրության ծավալների ավելացման, նախրի և հոտի կառավարիչների համար աշխատատեղերի ստեղծման, ինչպես նաև անասնաբուծության և բուսաբուծության զարգացման և գյուղացիական տնտեսությունների կենսամակարդակի բարձրացման համար:

2. Սույն Ծրագրի խնդիրներն են՝

1) անասնաբուծության կանոնակարգման և զարգացման համար անհրաժեշտ պայմանների, առկա արոտավայրերի լիարժեք օգտագործման և արոտավայրերի բարելավման համար հնարավորությունների ստեղծումը, արոտավայրերի բերքատվության բարձրացումը.

2) արոտավայրերում գյուղատնտեսական կենդանիներին խմելու ջրով ապահովումը.

3) արոտավայրերում գյուղատնտեսական կենդանիների հերթափոխով արածեցման կազմակերպումը.

4) Ծրագրի հետևողական իրականացմամբ համայնքների բնակչության եկամուտների ավելացումը:

III. ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

3. Ծրագրի շրջանակներում իրականացված ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ Արցախի Հանրապետության Մարտունու շրջանի Ճարտար և Զարդանաշեն համայնքների արոտավայրերի արդյունավետ կառավարման նպատակով 2019 թվականի ընթացքում անհրաժեշտ է իրականացնել հետևյալ միջոցառումները՝

1) արոտների ջրարբիացում. Ճարտար համայնքում նախատեսվում է արոտավայրերի սահմաններում գտնվող երկու վայրերում կենդանիների ջուր խմելու համար նախատեսված չորս մետր երկարությամբ նովերի տեղադրում և այդ նովերում մշտական ջուր ապահովելու համար ջրագծի անցկացում, իսկ Զարդանաշեն համայնքում՝ համայնքային արոտավայրերի սահմաններում գտնվող վայրերում կենդանիների ջուր խմելու համար նովերի տեղադրում, հին նովերի վերանորոգում, ջրագծերի անցկացում և այլ աշխատանքների իրականացում: Պահանջվող աշխատանքների իրականացման համար նախատեսվում է ներդնել 10 494 900 (տասը միլիոն չորս հարյուր իննսունչորս հազար ինը հարյուր) ՀՀ դրամ գումար.

2) արոտավայրերի մակերեսային բարելավում. պահանջվող աշխատանքների իրականացման համար նախատեսվում է ներդնել 4 750 000 (չորս միլիոն յոթ հարյուր հիսուն հազար) ՀՀ դրամ գումար: Մակերեսային բարելավման՝ թփուտներից մաքրման ենթակա է 125 հեկտար արոտավայր.

3) միջդաշտային ճանապարհների բարեկարգում. պահանջվող աշխատանքների իրականացման համար նախատեսվում է ներդնել 3 000 000 (երեք միլիոն) ՀՀ դրամ գումար.

4) արոտավայրերի օպտիմալ ծանրաբեռնվածության ապահովում.

5) տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից սահմանված արոտավայրերի օգտագործման ժամանակացույցի հաստատում:

4. Աշխատանքների ֆինանսավորում.

1) արոտների ջրարբիացման աշխատանքները նախատեսվում է իրականացնել Արցախի Հանրապետության գյուղատնտեսության նախարարության (այսուհետ՝ նախարարություն) կողմից պատվիրված նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի հիման վրա.

2) համայնքների ղեկավարները արոտավայրերի մակերեսային բարելավման, ջրարբիացման, միջդաշտային ճանապարհների բարեկարգման աշխատանքների իրականացման համար ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց կամ անհատ ձեռնարկատերերի հետ կնքում են պայմանագրեր (համայնքների ղեկավարներն արոտավայրերի մակերեսային բարելավման աշխատանքներն իրականացնող ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց տրամադրում են տեղեկություն՝ մակերեսային բարելավման ենթակա արոտավայրերում առկա համարակալված ծառերի վերաբերյալ՝ ներկայացնելով նաև բնապահպանության բնագավառի պետական լիազոր մարմնի կողմից տրված համապատասխան թույլտվությունը): Պայմանագրերով նախատեսված աշխատանքների ավարտից հետո համայնքների ղեկավարները կատարված աշխատանքների կատարողականները ներկայացնում են նախարարություն.

3) սույն կետի 2-րդ ենթակետով նշված աշխատանքների իրականացման համար նախատեսված գումարները՝ նախարարության և համայնքների միջև կնքված

պայմանագրերի հիման վրա, աշխատանքների ավարտից հետո համայնքների ղեկավարների կողմից ներկայացված կատարողականի՝ Արցախի Հանրապետության գյուղատնտեսության նախարարի հրամանով ստեղծված հանձնաժողովի դրական եզրակացության դեպքում տրամադրվում են համայնքներին:

5. Նախարարությունը համակարգում և վերահսկում է Ծրագրով նախատեսվող միջոցառումների իրականացման գործընթացը:

6. Սույն Ծրագրի շրջանակներում ենթակառուցվածքների շինարարության ավարտից հետո, դրանք կարող են շահագործման նպատակով հանձնվել շրջանի վարչակազմի ենթակայությամբ գործող կազմակերպությանը, որը կրում է տվյալ ենթակառուցվածքի հետագա պահպանման և սպասարկման պարտավորությունները:

7. Սույն Ծրագրի ֆինանսավորումն իրականացվում է Արցախի Հանրապետության 2019 թվականի պետական բյուջեի «Անասնապահության կանոնակարգում և արոտների կառավարում» ծրագրով՝ հետևյալ ուղղություններով՝ համաձայն N 1 աղյուսակի, այդ թվում՝ ըստ համայնքների՝ համաձայն N 2 աղյուսակի:

Աղյուսակ N 1

ԱՐՑԱՒԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ ՇՐՋԱՆԻ ՃԱՐՏԱՐ ԵՎ ԶԱՐԴԱՆԱՇԵՆԳ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳՄԱՆ ԵՎ ԱՐՈՏՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ 2019 ԹՎԱԿԱՆԻՆ ՊԱՀԱՆՋՎՈՂ ՆԵՐԴՐՈՒՄՆԵՐԸ

/հազ. դրամ/

Հ/Հ	Ներդրումների նպատակը	2019թ.	Այդ թվում՝ ըստ եռամսյակների			
			1-ին	2-րդ	3-րդ	4-րդ
1.	Համայնքի հողաշինարարական հատակագծի ձեռքբերում	28.0	0.0	28.0	0.0	0.0
2.	Արոտների ջրարբիացում	10 494.9	0.0	10 494.9	0.0	0.0
3.	Արոտների ջրարբիացման նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի կազմում	419.8	0.0	419.8	0.0	0.0
4.	Միջդաշտային ճանապարհների փշալարապատում	8 913.1	0.0	8 913.1	0.0	0.0
5.	Միջդաշտային ճանապարհների փշալարապատման նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի կազմում	356.5	0.0	356.5	0.0	0.0
6.	Մակերեսային բարելավում (1 հեկտարի հաշվով 38 000 ՀՀ դրամ)	4 750.0	0.0	190.0	2470.0	2090.0
7.	Միջդաշտային ճանապարհների բարեկարգում (1500 մետր)	3 000.0	0.0	3 000.0	0.0	0.0
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		27 962.3	0.0	23 402.3	2 470.0	2 090.0

ԱՐՑԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ ՇՐՋԱՆԻ ՃԱՐՏԱՐ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՆԱՍՆԱՔՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳՄԱՆ ԵՎ ԱՐՈՏՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ 2019 ԹՎԱԿԱՆԻՆ ՊԱՀԱՆՋՎՈՂ ՆԵՐԴՐՈՒՄՆԵՐԸ

/հազ. դրամ/

Հ/Հ	Ներդրումների նպատակը	2019թ.	Այդ թվում՝ ըստ եռամսյակների			
			1-ին	2-րդ	3-րդ	4-րդ
1	Համայնքի հողաշինարարական հատակագծի ձեռքբերում	20.0	0.0	20.0	0.0	20.0
2	Արոտների ջրարբիացում	7 707.0	0.0	7 707.0	0.0	0.0
3	Արոտների ջրարբիացման նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի կազմում	308.3	0.0	308.3	0.0	0.0
4	Միջդաշտային ճանապարհների փշալարապատում	8 913.1	0.0	8 913.1	0.0	0.0
5	Միջդաշտային ճանապարհների փշալարապատման նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի կազմում	356.5	0.0	356.5	0.0	0.0
6	Մակերեսային բարելավում (1 հեկտարի հաշվով 38 000 ՀՀ դրամ)	570.0	0.0	0.0	570.0	0.0
7	Միջդաշտային ճանապարհների բարեկարգում (800 մետր)	1 600.0	0.0	1 600.0	0.0	0.0
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		19 474.9	0.0	18 904.9	570.0	0.0

ԱՐՑԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ ՇՐՋԱՆԻ ԶԱՐԴԱՆԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՆԱՍՆԱՔՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳՄԱՆ ԵՎ ԱՐՈՏՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ 2019 ԹՎԱԿԱՆԻՆ ՊԱՀԱՆՋՎՈՂ ՆԵՐԴՐՈՒՄՆԵՐԸ

/հազ. դրամ/

Հ/Հ	Ներդրումների նպատակը	2019թ.	Այդ թվում՝ ըստ եռամսյակների			
			1-ին	2-րդ	3-րդ	4-րդ
1	Համայնքի հողաշինարարական հատակագծի ձեռքբերում	8.0	0.0	8.0	0.0	0.0
2	Արոտների ջրարբիացում	2 787.9	0.0	2 787.9	0.0	0.0
3	Արոտների ջրարբիացման նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի կազմում	111.5	0.0	111.5	0.0	0.0
4	Մակերեսային բարելավում (1 հեկտարի հաշվով 38 000 ՀՀ դրամ)	4 180.0	0.0	190.0	1900.0	2090.0
5	Միջդաշտային ճանապարհների բարեկարգում (700 մետր)	1 400.0	0.0	1400.0	0.0	0.0
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		8 487.4	0.0	4 497.4	1 900.0	2 090.0

IV. ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԻՑ ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

4. Սույն Ծրագրի իրականացմամբ ակնկալվում է համայնքներում գյուղատնտեսական ոլորտի զարգացման առաջընթաց, որն առաջիկա տարիներին կդրսևորվի հետևյալ արդյունքներով.

1) իրականացվող ներդրումների հաշվին կկատարվեն 125 հեկտար արոտավայրերի մակերեսային բարելավման և ջրարբիացման աշխատանքներ, ինչի արդյունքում կավելանան արոտավայրերի արդյունավետ օգտագործվող մակերեսները, կբարձրանա դրանց բերքատվությունը.

2) արոտավայրերի բերքատվության բարձրացման հետ մեկտեղ կավելանան կենդանիների մթերատու հատկանիշները և անասնաբուժական մթերքների արտադրական ծավալները.

3) կստեղծվեն անխոչընդոտ նախադրյալներ համայնքներում բուսաբուծության զարգացման համար.

4) գյուղատնտեսության ոլորտի գործունեության արդյունքում կբարձրանա բնակչության զբաղվածության մակարդակը և կավելանան եկամուտները.

5) կբացառվեն համայնքների տարածքում գյուղատնտեսական կենդանիների առանց հսկողության արածեցման դեպքերը:

1. Ծրագրի արդյունքային ցուցանիշները ներկայացված են N 3 աղյուսակում:

Աղյուսակ N 3

Հ/Հ	Հաջորդող տարիների ցուցանիշներ	Չափման միավոր	Ճարտար համայնք	Չարդանաշեն համայնք
1	Արտադրվելիք միս/տավարի/կենդանի քաշով	ցենտներ	95.7	91.9
2	Արտադրվելիք միս /ոչխարի/ կենդանի քաշով	ցենտներ	12	11
3	Աճի տեմպ /տավարի/	տոկոս	20	20
4	Աճի տեմպ /ոչխարի/	տոկոս	15	15
5	Արտադրվելիք կաթ	ցենտներ	743.71	777
6	Միջին կաթնատվություն	լիտր	2565	2680

**ԱՐՅԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻ
ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ
ԿԱՌԱՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏ-ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ
ՂԵԿԱՎԱՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ՏԵՂԱԿԱԼ**

Ա. ԼԱԶԱՐՅԱՆ

ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄ

«ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ ՇՐՋԱՆԻ ՃԱՐՏԱՐ ԵՎ ԶԱՐԴԱՆԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳՄԱՆ ԵՎ ԱՐՈՏՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇՄԱՆ ՆԱԽԱԳԾԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ

Անհրաժեշտությունը

Սույն որոշման նախագծի ընդունումը պայմանավորված է Արցախի Հանրապետության Մարտունու շրջանի Ճարտար և Զարդանաշեն համայնքներում անասնապահության կանոնակարգման և արոտների կառավարման ծրագրի անհետաձգելիորեն իրականացման անհրաժեշտությամբ:

Գյուղատնտեսական կենդանիների կերակրման մակարդակի բարձրացումը, նրանց լիարժեք և հավասարակշռված կերաբաժիններով ապահովելը առաջին հերթին կախված է հզոր կերի բազայի ստեղծումից, որն իր հերթին պայմանավորված է արոտավայրերի մակերեսային բարելավումից, ջրարբիացումից, բարձր բերքատու կերային կուլտուրաների լայն մշակումից և արոտավայրերի օպտիմալ ծանրաբեռնվածության ապահովումից:

Ընթացիկ իրավիճակը և խնդիրները

Արցախի Հանրապետության Մարտունու շրջանի Ճարտար և Զարդանաշեն համայնքներում արոտավայրերը գերծանրաբեռնված են, չկան հերթափոխ արածեցման գործող մեխանիզմներ, ինչը տարիների ընթացքում պատճառ է հանդիսացել բարձրարժեք ընդեղեն կերաբույսերի տեսակների, ինչպես նաև ստացվող կերի քանակի և որակի նվազեցմանը: Արոտավայրերի գերակշիռ մասը թփակաված է, իսկ որոշ մասերում թունավոր և կերակրման համար ոչ պիտանի բույսերը գերակշռում են բուսածածկում:

Նպատակը և բնույթը

Ծրագրի նպատակն է Արցախի Հանրապետության Մարտունու շրջանի Ճարտար և Զարդանաշեն համայնքներում բացառել արգելված վայրում գյուղատնտեսական կենդանու գտնվելու դեպքերը, ստեղծել նախադրյալներ համայնքներում անասնաբուծության կանոնակարգման և արոտների կառավարման համար, ինչի շնորհիվ՝ առկա ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործմամբ բարձրացնել արոտների արդյունավետությունն ու կերային արժեքը, վերականգնել բուսածածկը, կանխել հողերի հետագա դեգրադացման վտանգը, ստեղծել նախադրյալներ խոշոր և մանր եղջերավոր կենդանիների գլխաքանակի, անասնապահական մթերքների արտադրության ծավալների ավելացման, նախրի և հոտի կառավարիչների համար աշխատատեղերի ստեղծման, ինչպես նաև անասնաբուծության և բուսաբուծության զարգացման և գյուղացիական տնտեսությունների կենսամակարդակի բարձրացման համար:

Ակնկալվող արդյունքը

Ծրագրի իրականացման արդյունքում Արցախի Հանրապետության Մարտունու շրջանի Ճարտար և Զարդանաշեն համայնքներում կկանոնակարգվի անասնապահությունը, կիրականացվի արոտավայրերի ռացիոնալ օգտագործում, կավելանա անասնապահական մթերքների քանակները, կբարձրանան գյուղատնտեսական կենդանիների մթերատվական հակտանիշները:

Նախագծի մշակման գործընթացում ներգրավված անձինք

Նախագիծը մշակվել է Արցախի Հանրապետության գյուղատնտեսության նախարարության աշխատակազմի անասնաբուծության և անասնաբուժության վարչության և իրավաբանական բաժնի կողմից:

Այլ տեղեկություններ

«Արցախի Հանրապետության Մարտունու շրջանի Ճարտար և Զարդանաշեն համայնքի անասնաբուծության կանոնակարգման և արտոնների կառավարման ծրագիրը հաստատելու մասին» Արցախի Հանրապետության կառավարության որոշման նախագիծը սահմանված կարգով դրվել է հանրային քննարկման Արցախի Հանրապետության գյուղատնտեսության նախարարության պաշտոնական կայքէջում: Սահմանված ժամկետներում առաջարկություններ կամ դիտողություններ չեն ստացվել:

**ԱՀ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՐ**

Ժ. ՄԻՐԶՈՅԱՆ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Ն Ք

«ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ ՇՐՋԱՆԻ ՃԱՐՏԱՐ ԵՎ ԶԱՐԴԱՆԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳՄԱՆ ԵՎ ԱՐՈՏՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇՄԱՆ ՆԱԽԱԳԾԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ ԿԱՊԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՄ ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐՈՒՄ ԾԱԽՍԵՐԻ ԵՎ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԷԱԿԱՆ ԱՎԵԼԱՑՈՒՄՆԵՐԻ ԿԱՄ ՆՎԱԶԵՑՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Արցախի Հանրապետության Մարտունու շրջանի Ճարտար և Զարդանաշեն համայնքների անասնաբուծության կանոնակարգման և արտոնների կառավարման ծրագիրը հաստատելու մասին» Արցախի Հանրապետության կառավարության որոշման նախագծի ընդունման կապակցությամբ Արցախի Հանրապետության պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմինների բյուջեներում ծախսերի և եկամուտների ավելացումներ կամ նվազեցումներ չեն նախատեսվում:

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Ն Ք

«ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ ՇՐՋԱՆԻ ՃԱՐՏԱՐ ԵՎ ԶԱՐԴԱՆԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳՄԱՆ ԵՎ ԱՐՈՏՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇՄԱՆ ՆԱԽԱԳԾԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ ԱՌՆՁՈՒԹՅԱՄԲ ԱՅԼ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՄ ԲԱՑԱԿԱՅՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

«Արցախի Հանրապետության Մարտունու շրջանի Ճարտար և Զարդանաշեն համայնքների անասնաբուծության կանոնակարգման և արտոնների կառավարման ծրագիրը հաստատելու մասին» Արցախի Հանրապետության կառավարության որոշման նախագծի ընդունման առնչությամբ այլ իրավական ակտերի ընդունման անհրաժեշտություն չի առաջացնում:

**Ա Հ Գ Յ ՈՒ Ղ Ա Տ Ն Տ Ե Ս ՈՒ Թ Յ Ա Ն
Ն Ա Խ Ա Ր Ա Ր**

Ժ. Մ Ի Ր Զ Ո Յ Ա Ն

ԻՐԱՎԱԿԱՆ-ՓՈՐՁԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ
«ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ ՇՐՋԱՆԻ ՃԱՐՏԱՐ ԵՎ
ԶԱՐԴԱՆԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳՄԱՆ ԵՎ
ԱՐՈՏՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ԱՐՑԱԽԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇՄԱՆ ՆԱԽԱԳԾԻ

«Արցախի Հանրապետության Մարտունու շրջանի Ճարտար և Զարդանաշեն համայնքների անասնաբուծության կանոնակարգման և արոտների կառավարման ծրագիրը հաստատելու մասին» Արցախի Հանրապետության կառավարության որոշման նախագծի վերաբերյալ առաջարկություններ և դիտողություններ չկան:

ԱՀ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ
ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԲԱԺՆԻ ՊԵՏ

ԵՎ.ՀԱԿՈԲՅԱՆ

**ԱՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԱՌԱՔՄԱՆ ԹԵՐԹԻԿ**

Որոշման նախագծի անվանումը՝

«Արցախի Հանրապետության Մարտունու շրջանի Ճարտար և Զարդանաշեն համայնքների անասնաբուծության կանոնակարգման և արտոնների կառավարման ծրագիրը հաստատելու մասին»

Նախագիծը ներկայացնողը՝

ԱՀ գյուղատնտեսության նախարարություն

ԱՀ կառավարության որոշումն ուղարկել՝

1. ԱՀ գյուղատնտեսության նախարարություն
2. ԱՀ արդարադատության նախարարություն
3. ԱՀ բնապահպանության և բնական ռեսուրսների նախարարություն
4. ԱՀ էկոնոմիկայի և արտադրական ենթակառուցվածքների նախարարություն
5. ԱՀ ֆինանսների նախարարություն
6. ԱՀ շրջանների վարչակազմեր

Նախագիծը պատրաստողը՝

Արցախի Հանրապետության գյուղատնտեսության նախարարության աշխատակազմի անասնաբուծության և անասնաբուժության վարչություն

Ն. Մուսայեղյան

(ստորագրությունը)

«___» _____ 2019 թ.